

Õiguskantsler

Teie 18.12.2023 nr

Meie 10.01.2024 nr 7-4/231816/2400175

[] igapäevaelu toetamine

Lugupeetud avaldaja

Pöördusite õiguskantsleri poole murega, et Sotsiaalkindlustusamet pole enam nõus toetama Teie []-aastase [lapse] igapäevast toimetulekut.

Õiguskantsleri nõunik võttis ühendust nii Sotsiaalkindlustusameti kui ka Teie [] elukohajärgse kohaliku omavalitsusega. Sotsiaalkindlustusametilt saadud teabe kohaselt otsustas amet 4. jaanuaril 2024, et ameti korraldatavad erihoolekandeteenused ei sobi Teie []. 24. augustil 2023 oli Sotsiaalkindlustusamet küll asunud seisukohale, et [] osutatav teenus ei vasta [] vajadustele, ent pärast Teie esitatud vaiet otsustati, et [] võib [] käia kuni 12. jaanuarini 2024. Kuna taotlesite [] igapäevaelu toetamise teenust alates 13. jaanuarist 2024, hindas Sotsiaalkindlustusamet tema vajadusi uuesti ning leidis 4. jaanuari otsuses, et ameti korraldatavad erihoolekandeteenused (sh ööpäevaringne erihooldusteenus) Teie [] ei sobi.

Kui Te ei ole Sotsiaalkindlustusameti 4. jaanuari otsusega nõus, saate selle 30 päeva jooksul vaidlustada Tallinna Halduskohtus. Oluline on, et pöördusite kohtusse õigeaegselt. Halduskohtusse pöördumine pole kulukas ning selleks pole tarvis palgata end esindama advokaati. Piisab, kui kirjutate kohtule, milles Teie mure seisneb, miks arvate, et Sotsiaalkindlustusamet on teinud eksliku otsuse ning mida kohtult soovite. Näiteks kui leiate, et Sotsiaalkindlustusameti otsus pole piisavalt põhjendatud, sest mh pole arusaadav, mis on [] terviseseisundis nii palju muutunud (ja millal see muutus on toimunud), et enam pole õigustatud talle riigi raha eest erihoolekandeteenust osutada, või pole amet piisavalt kaalunud otsuse tagajärgi, saategi need seisukohad oma kaebuses välja tuua.

Võite kohtult küsida, millised erihoolekandeteenuse osutamise eesmärgid jääksid [] täitmata ning miks ei ole võimalik igapäevaelu toetamise teenusega ühel ajal osutada Tervisekassa pakutavat koduõendusteenust, kui selgub, et [] vajab ka põetamist. Saate kohtu tähelepanu juhtida ka sellele, et keeldudes [] ööpäevaringset erihooldusteenust osutamast, lähtus Sotsiaalkindlustusamet sellest, et [] toimetulekut on võimalik tagada muu sotsiaalhoolekande seaduses nimetatud sotsiaalteenusega. Sellisel juhul võiks ka teistele erihoolekandeteenuseid (sh ööpäevaringset erihooldusteenust) saavatele inimestele määrata kohaliku omavalitsuse korraldatavaid sotsiaalteenuseid ja Tervisekassa rahastatavat õendusabi. Seega saate kaebuses tõstatada küsimuse, kas Sotsiaalkindlustusameti otsuses välja toodud sotsiaalhoolekande seaduse normid (eelkõige § 70, § 101 lg 1 p 5) võimaldavad sellist otsust teha.

Võite kaaluda Tallinna Halduskohtult ka esialgse õiguskaitse taotlemist (s.o senise teenuse jätkamise taotlus kohtumenetluse ajaks), kui kardate, et [] jääb muidu vajaliku abita või et [] pole pärast kohtumenetluse lõppu enam [] kohta, kuna Sotsiaalkindlustusamet on sinna suunanud mõne teise

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

inimese. Kohtusse pöördumise kohta leiate lähemat teavet [halduskohtumenetluse seadustikust](#). Abiks on ka [kohtute veebileht](#), millel on avaldatud selgitavaid materjale.

Kui Te Sotsiaalkindlustusameti otsust vaidlustada ei soovi või kui kohus Teie taotlusi ei rahulda, peab vajaliku abi korraldama Tallinna linn ([sotsiaalhoolekande seaduse](#) (SHS) § 5 lõige 1). Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuametist ning Linnaosa Valitsusest kinnitati, et Teie murega ollakse kursis, kuna 19. oktoobril 2023 pöördusite abi saamiseks ka Tallinna linna poole. Linnaosa Valitsus on abivajadust hinnanud, ent pole veel otsustanud, millist abi anda. Samas kinnitati õiguskantsleri nõunikule, et kui jääb erihoolekandeteenuste kasutamise õigusest ilma, on linn valmis talle ise vajalikku abi pakkuma.

Pelgate, et võidakse pakkuda väljaspool kodu osutatavat üldhooldusteenust. Teie hinnangul ei pruugi see teenus tema vanust ja puudeid arvestades sobida. Ka ei saaks sel juhul jätkata oma senise elurütmiga ning Teil ei oleks võimalik töövälisel ajal tema eest hoolitseda.

Tallinna linnal tuleb sotsiaalhoolekandeabi andmisel lähtuda esmajärjekorras inimese vajadustest (SHS § 3 lg 1 p 1; Tallinna Linnavolikogu 07.10.2021 määruse nr 24 „[Sotsiaalhoolekandelise abi andmise kord](#)“ § 7 lg 3). Õiguskantsleri pädevuses ei ole hinnata, milline abi kõige paremini sobib. Kuna linnal on õigus kaaluda, millist abi anda, saaks õiguskantsler hinnata vaid seda, kas linn on selgitanud välja kõik kaalukad asjaolud, kas Teid on kaasatud abi andmise otsuse tegemisse (antud võimalus asja kohta arvamust avaldada), kas linn on teinud olulisi kaalumisvigu, kas otsus on piisavalt põhjendatud jms.

Kuna otsust pole meie teada veel langetatud, saame praegu vaid selgitada abi andmise reegleid ja põhimõtteid. Kui linn on oma otsuse teinud ja Te sellega ei nõustu, saate selle 30 päeva jooksul vaidlustada vaide esitamise teel või esitades kaebuse Tallinna Halduskohtule. Kaebuse halduskohtule saab esitada ka pärast linnalt vaideotsuse saamist. Kohtuotsus on linnale täitmiseks kohustuslik. Kui aga peaks juhtuma nii, et pakutav teenus pole nõuetekohane, saate anda sellest teada nii teenuse korraldanud Linnaosa Valitsusele kui ka Sotsiaalkindlustusametile, kelle ülesanne on kontrollida teenuse osutajaid.

Abivajaduse hindamine

1. Selleks et valla- või linnavalitsus saaks inimest abistada, peab ta välja selgitama abitaotleja tervikliku abivajaduse ja sellele vastava abi ulatuse (SHS § 15 lõiked 1 ja 2). Kui abivajaduse hindamise käigus selgub, et mõnes osas on inimese abivajadus juba kaetud, tuleb kohalikul omavalitsusel katta inimese abivajadus vaid ülejäänud osas. Näiteks kui saaks ka edaspidi vajalikku abi , ei vaja ta selles osas enam Tallinna linna abi. Inimese abivajaduse saab lugeda osaliselt kaetuks ka siis, kui ta on oma pereliikmetega kokku leppinud, et mõnes asjas osutab talle abi perekond (vt ka [perekonnaseaduse](#) § 100 lg 1). Näiteks võivad pereliikmed aidata abivajajal ahju kütta, viia talle toiduaineid, sõidutada teda arsti juurde või ka ise teda hooldada. Teistsugune on olukord siis, kui pereliikmed ei ole tegelikult soovinud või ei soovi enam abivajajat sel viisil abistada, vaid eelistavad toetada teda rahaliselt.

Väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus päevase ja ööpäevaringse teenusena

2. Kohalik omavalitsus peab väljaspool kodu osutatavat üldhooldusteenust pakkuma nii päevase kui ööpäevaringse teenusena (vt SHS § 20 lõiked 2 ja 3, § 22 lg 2 ning ka [sotsiaalhoolekande seaduse eelnõu 98 SE algataja seletuskirja](#), lk 23: „Päevahoidu ehk päevast üldhooldusteenust võivad vajada isikud, kes öisel ajal on suutelised iseseisvalt hakkama saama oma kodus või on öisel ajal tagatud hooldus ning järelevalve mitteformaalse hoolduse kaudu.“). Näiteks pakub Tallinna linn päevast üldhooldusteenust mäluhäiretega inimestele (Tallinna Linnavolikogu 07.10.2021 määrus nr 25 „[Sotsiaalteenuste osutamise tingimused ja kord](#)“ (edaspidi sotsiaalteenuste kord) § 4 lg 1 p 18 ja

§ 22). Samas pole välistatud, et linn saaks enda kehtestatud korra järgi osutada päevast üldhooldusteenust juba praegu ka teistele inimestele, kes seda vajavad. Nimelt sätestab sotsiaalteenuste kord, et põhjendatud vajaduse korral korraldatakse abi vajavale inimesele määruks kirjeldamata muud teenust, mis toetab abivajaja ja tema perekonna arengut ja toimetulekut. Sellisel juhul otsustatakse teenuse täpsem sisu ja selle osutamise tingimused inimese abivajadusest lähtudes ja need lepatakse kokku juhtumipõhiselt (sotsiaalteenuste korra § 4 lg 2). Igal juhul ei seo seadus päevase üldhooldusteenuse osutamist kindla puude või muu terviseseisundiga, mistõttu tuleb linnal korraldada seda teenust kõigile, kes seda vajavad.

3. Kui [] Linnaosa Valitsus teab, et soovite [] eest ka edaspidi hoolitseda töövälisel ajal ning olete suuteline seda sobivalt tegema, võib linnaosavalitsus pakkuda [] ööpäevaringse teenuse asemel ka päevast teenust. Päevase teenuse osutamine võib kõne alla tulla ka selle tõttu, et sotsiaalhoolekande põhimõtete järgi pakutakse esmajärjekorras sellist abi ja tuge, mis võimaldab inimesel elada kodus või saada kodusarnast keskkonda ja elukorraldust pakkuvat teenust (SHS § 3 lg 1 p 2¹). Ka [ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni](#) (PIK) artikli 19 järgi peab puuetega inimestel olema teistega võrdsel alusel võimalus valida oma elukohta ning seda, kus ja kellega nad elavad, ning neil ei ole kohustust järgida mõnda kindlat elukorraldust (vt [PIK komitee selgitusi](#), p 21, pakutava abi kohta [PIK komitee 24.03.2022 otsust asjas S. K. vs. Soome](#), p 9.2).

4. Kuigi [] on siiani kasutanud igapäevaelu toetamise teenust päevasel ajal ning teadaolevalt ei takista teda miski sellises vormis teenust kasutamast, ei saa välistada, et [] vajadusi arvestades võib olla siiski põhjendatud ka ööpäevaringse teenuse osutamine. Arvestades ööpäevaringse teenuse eest maksmise reegleid, võib see olla [] ka majanduslikult soodsam (vt ööpäevaringse teenuse eest tasumise kohta [õiguskantsleri selgitust](#)). Igal juhul ei saa ka siis keegi kohustada [] hooldekodus ööbima või olema seal kõigil nädalapäevadel, kuna teenust osutatakse alati inimese vaba tahte alusel (SHS § 12 lg 1).

5. Kui [] kasutaks ööpäevaringset teenust vaid tööpäeviti ja sõidaks igal tööpäeva õhtul koju, võiks tekkida küsimus, kas [] kasutab teenust nii, nagu seda on mõeldud (järgib teenuse kasutamise tingimusi ja korda). Kui olete linnale öelnud, et [] hakkab üldhooldusteenust kasutama ainult tööpäevadel ja ta sõidab igal õhtul koju, kuid linn ei pea võimalikuks päevahoiuteenust osutada ja ikkagi otsustab osutada ööpäevaringset teenust, tuleb linnal teenuse osutamise lõpetamine põhjalikult läbi kaaluda. Seda enam, et [] ei või abita jätta.

Sotsiaaltranspordi korraldamise kohustus

6. [] on seni sõitnud [] linna korraldatud sõidukiga (sotsiaaltransport). Kui [] vajab ka väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse saamiseks sotsiaaltransporti, tuleb see talle sobivalt korraldada (SHS § 38 lg 1; ööpäevaringselt teenuse osutamise korral sotsiaalkaitseministri 19.06.2023 määruse nr 36 „[Nõuded väljaspool kodu osutatavale ööpäevaringsele üldhooldusteenusele](#)“ § 2 lg 7 p 5). Sõidu eest võetav tasu peab olema taskukohane ehk selline, et inimesel oleks võimalik teenust oma vajadusteks kasutada (SHS §-d 40 ja 16; [õiguskantsleri seisukoha](#) p-d 7 ja 8).

Tallinna linn korraldab sotsiaaltransporditeenust selleks, et erivajadusega inimesel oleks võimalik käia ennekõike tööl ja koolis, kasutada avalikke teenuseid või teha muid igapäevaelu toiminguid (sotsiaalteenuste korra § 12 lõige 1). Sotsiaaltransporditeenust osutatakse kohandatud sõidukiga vajadust mööda eelkõige liiniveoteenusena regulaarselt tööle, õppe-, tervishoiu- või hoolekandetasutusse sõitmiseks; juhuveoteenusena üksiksõitudeks hoolekande- või tervishoiuasutusse või avalike teenuste kasutamiseks; 3) taksoveoteenusena isiklikeks sõitudeks linna haldusterritooriumil ja linna piirist kuni 30 km kaugusele ja sealt tagasi (sotsiaalteenuste korra § 12 lg 3).

Väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse sisuline sobivus

7. Väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus peab tagama täisealisele inimesele turvalise keskkonna ja toimetuleku (SHS § 20 lõige 1). Selle eesmärgi täitmiseks koostab teenuseosutaja inimesele hooldusplaani, milles on kirjas vajalikud hooldustoimingud ning muud toetavad ja toimetulekut tagavad toimingud ja teenused (SHS § 20 lg 2; § 21 lg 2). Hooldusplaani koostatakse koostöös teenuse saajaga või juhul, kui teenuse saaja pole kontaktne, teenuse rahastajaga 30 päeva jooksul teenuse osutamise alustamisest arvates (SHS § 20 lg 2).

8. Hooldusplaani koostamisel võetakse muu hulgas aluseks kohaliku omavalitsuse otsus, millega on kindlaks määratud kõrvalabi vajadusest tulenevad toimingud, mis tagavad abisaaja turvalisuse ja toimetuleku hooldusteenuse kasutamise ajal (SHS § 21 lõige 1). Kuna [] on pikka aega saanud abi [], saab hooldusplaani koostamisel arvestada ka [] saadud teavet (nt mis [] meeldib ja mis mitte, mida ja kuidas on [] toetamiseks tehtud jms).

9. Kokkuvõtvalt, väljaspool kodu osutatavat üldhooldusteenust osutades tuleb lähtuda abivajaja vajadustest. Inimesele tuleb pakkuda peale hoolduse ka muud tegevust, mis toetab tema toimetulekut. Kuna väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse korraldamise sisu on inimväärikuse tagamine ([sotsiaalseadustiku üldosa seaduse](#) § 4), tuleb [] ilmselt pakkuda ka emotsionaalset seisundit toetavat tegevust, mis pakub talle visuaalset, auditiiivset ja taktiilset kogemust (vt ka SHS § 3 lg 2).

10. Üldhooldusasutuse töötajad peavad oskama ja olema suutelised toetama inimest ja tegelema temaga nii, nagu on kindlaks määratud hooldusteenust saavate inimeste hooldusplaanis (SHS § 22 lg 1). See tähendab, et kui [] vajab näiteks tegevusjuhendaja abi, tuleb seda talle ka pakkuda. Tegevusjuhendaja või muu vajalik spetsialist ei pea olema hooldekodus tööl, selle teenuse võib hooldekodu ka sisse osta (nt Haraka Kodu on korraldanud teraapiate osutamise teise teenuseosutaja kaudu, vt [Haraka Kodu kontrollkäigu kokkuvõtet](#)). Hooldekodudes, mida õiguskantsleri nõunikud on kontrollinud, on olnud tööl ka tegevusjuhendajad (vt [Iru Hooldekodu kontrollkäigu kokkuvõtte](#) p 5, [Käru Südamekodu kontrollkäigu kokkuvõtte](#) p 3, [Hooldekodu Saaremaa Valss kontrollkäigu kokkuvõtte](#) p 1).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Teadmiseks: Sotsiaalkindlustusamet
[] Linnaosa Valitsus
Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuamet

Kärt Muller 693 8418
Kart.Muller@oiguskantsler.ee